

ORDE DER VERDRAAGZAMEN
Gevestigd te 's Gravenhage Kon. goedgek. 22 febr. 1958

ODV-GROEP HILVERSUM

Secret.: Heuvellaan 11 Hilversum. Tel. 02950 - 10481

Een x in de kantlijn duidt op een vraag, een - op een antwoord.

Hilversum, 3 mei 1965

Goedenavond,

Aan het begin van de avond allereerst graag de bekende waarschuwing: wij zijn ook niet alwetend of onfeilbaar, dus ik hoop dat u uw hersenen niet hebt thuisgelaten maar ze hier enige activiteit zult gunnen. Dan krijgen we het onderwerp van vandaag.

DE VERNIEUWING VAN DE WAARDE VAN HET CHRISTENDOM.

Wanneer wij het Christendom bekijken, worden we met een hele hoop eigenaardige dingen geconfronteerd. In de eerste plaats zien we dat dit christendom verdeeldheid brengt waar het eenheid zou moeten brengen, iets dat zeker door Jezus nooit bedoeld kan zijn. In de tweede plaats is de gehele opzet van de kerken praktisch middeleeuws gezien hun hiërarchische verhoudingen, hun discipline. Kijken we naar de rituelen die gebruikt worden, dan valt ons ook iets op: bij vele z.g. hervormde gereformeerden en andere groepen heeft de wijze van godsdienstbeleving veel te maken met de leringen, zoals de griekse filosofen die gaven. Komen we in de z.g. katholieke kerken - er zijn er ook meerdere die zich deze naam toemeten, zoals u misschien weet - dan worden we geconfronteerd met een reeks rituelen, die eigenlijk automatisch zijn en waarin we sporen kunnen vinden van de egyptische eredienst, ja zelfs van de Mitrasverering, waarin we stukjes vinden van oude inwijdingsgedachten en zelfs hier en daar en ik zeg het er maar bij, van asceense opzet. Wanneer het christendom in deze vorm bestaat, heeft het in wezen zijn bestaansrecht verloren. Het is niet prettig om zoiets te zeggen. Als je dit tegen de paus zegt, dan is hij blij, dat ik niet zeg dat ik onfeilbaar ben.

Maar de kern van de zaak is eigenlijk hierin gelegen: Je kunt het Christendom op twee manieren zien, als een leerstelling of als een leefwijze. Nu hoeft u niet ver terug te gaan om te zien naar de sociale andere betekenissen van de kerken. We mogen niet vergeten dat ze ontzettend veel goeds gedaan hebben ook, maar dat goede (dat zeggen we er dan ook bij) werd niet gedaan in overeenstemming met de werkelijke leer van Jezus maar in verband met machtspolitiek, zowel als met goede bedoelingen. Wanneer er vernieuwingen komen zullen we in de eerste plaats terug moeten gaan, geen evolutie maar een revolutie. De nieuwe waarden in het Christendom, die moeten we terug vinden bij Jezus.

En die Jezus is een eigenaardige figuur. Wat Hij verkondigt, dat is helemaal niet zozeer een aparte leer eigenlijk. Wij kunnen de waarheden, die hij verkondigt, in andere vormen terugvinden, egyptische geheimleer, griekse filosofen, bij de Talmudgeleerden. net zo goed, het is overal te vinden. Wat Jezus geeft dat verschilt eigenlijk maar in één punt van al die andere leren en dat is: Hij geeft een leefwijze, die absoluut zeker voert tot vrede op aarde en tot innerlijke vrede.

Nu weet ik wel, dat de eisen die Hij stelt voor de meeste christenen veel te zwaar zijn. Op het ogenblik zelfs wordt er over geschreven binnen een bepaalde kerk in hoeverre de prerogatieven van de voornaamste priesters, kardinalen en zo, af zal schaffen en in hoeverre niet. Dat is wel kentekenend. Hier gaat men spreken over het wereldlijk aanzien, maar het Christendom zoekt geen wereldlijk aanzien. Men spreekt over organisatorische noodzaak maar Jezus kent geen organisatie in dié zin van het woord. Men spreekt over de belangrijkheid van gelijkblijvende rituelen. Jezus is op Zijn manier ook een soort magister, een meester magiër eigenlijk, maar Hij past zich voortdurend aan bij de mensen en bij de omstandigheden. Het Christendom moet dus dienend worden, niet in de trotse, de ijdele zin van dienstbaarheid, die helaas zo kenmerkend is geworden door het optreden van de christenen in de wereld, maar in die zin waarin we deze op het ogenblik in de kerk en ook daar buiten - ik denk aan humanisma en de zorg van staten voor armere staten - terugvinden.

Dan moet wel de eerste stap van die vernieuwing zijn, niet een gelijktrekken van de leerstelling, van de dogma's dus, maar een afschaffing van de belangrijkheid van die dogma's als leerstellige waarden en daarvoor in de plaats zetten de belangrijkheid van het praktisch gedrag. Dat een dergelijke revolutie een hele tijd zal vergen, ach, dat kunt u wel nagaan als u weet hoe er b.v. tegen de priesterwerkers te keer is gegaan in Frankrijk en hoe men ook geprobeerd heeft hen in Polen de voet kerkelijk dwars te zetten, dan kunt u zien hoe zeer men eigenlijk los staat van de mensen. Jezus, op Zich zeker niet de belangrijke figuur in zijn tijd, die wij er later van gemaakt hebben - de belangrijkheid is pas beseft nadat Hij al lang dood was - geeft voortdurend Zijn gemeenschap met de mens.

Het Christendom projecteert dit voortdurend op het hiernamaals. Jezus doet dit niet. Hij oriënteert Zich niet op iets dat ver weg ligt of na de dood, Hij oriënteert zich op het Koninkrijk dat is in ulieden, m.a.w. een werkelijkheid die vandaag aan de dag bestaat, niet iets dat later misschien komt.

In dienstbaarheid zal die kerk haar opvattingen moeten veranderen. Zij heeft niet het recht het gedrag van anderen te regelen, te beoordelen zelfs in materiële wetten. Men kan optreden - heeft Jezus ook gedaan, maar dat optreden is incidenteel, dat is niet een vorm van terreur, een - al zult u dat misschien niet geloven - een Christendom dat op het ogenblik vaak helaas verwant is aan terreur. U gelooft dat waarschijnlijk niet, maar als u weet dat in landen als Spanje, Italië, Brazilië, Argentinië, Bolivië - ik zou er meer kunnen noemen - de dictatuur bestaat van het priesterlijk gezag, waarbij je eerst de kerk moet erkennen en aanvaarden en dan mag je pas als deel van de gemeenschap leven, dit is in heel veel plaatsen zo. Dan is dit wel direct in strijd met Jezus, met Zijn leer, met de hele opzet. Dat moet weg, dat kan alleen verdwijnen wanneer dus ook het begrip van priesterlijke waardigheid totaal verandert. Een priester

is niet iemand die buiten de mensheid staat, laat staan boven de mensheid. Het scheppen van een gezagspositie voor die priester, die hij niet ontleent aan zijn eigen leven, aan zijn eigen persoonlijkheid is iets fataals. De priester moet de bewuste dienaar zijn van zijn gemeente en van zijn God natuurlijk. Hij moet daarnaast ook iemand zijn die past in die gemeente.

Het is misschien wel zeer opvallend dat Jezus vakman is. Als Jezus in deze dagen zou leven dan zou hij zeker geen plaats vinden binnen de erkende clergie, maar hij zou onmiddellijk bij een vakbond kunnen komen als lid want hij was een goed schrijnwerker en timmerman. Dat is een heel curieus iets.

De priester is eerst mens, hij is helper, hij is trooster en pas daarna is hij leraar. Die verandering zal een betrekkelijk lange tijd vergen, zover dat de eenvoudige mens betreft. Het zal ook een grote verandering betekenen in de instelling die kerkelijk bestaat. Maar zij is volgens mij onvermijdelijk en wel om de volgende redenen.

Geen enkele kerk en wat dat betreft geen enkele godsdienst op aarde bezit op het ogenblik gezag krachtens haar geestelijke waarde. Alle berusten zij met hun gezag op politieke agitatie, op sociale dwang en vormgeving, maar steeds meer mensen willen juist op dit terrein hun eigen weg volgen, hun eigen inzichten beleven. De erkenning van het priesterlijk gezag wordt dus in feite steeds minder. Naarmate die erkenning minder wordt, zal de priester zijn benadering van de gelovige moeten wijzigen. Wanneer hij dit niet doet, dan heeft hij vele ingeschreven gelovigen maar geen stem die met hem wil roepen of durft roepen tot zijn God en is zijn bestaan zinledig. Daar moet iets anders voor in de plaats komen.

In de tweede plaats: wij leven in een periode van vernieuwing; die vernieuwing omvat een groot aantal omwentelingen, die passen binnen het christendom, maar die door het christendom zelf bestreden zijn en vaak nog worden. Ik denk hier o.a. aan sociale rechtvaardigheid, werkelijke democratie, oh ja, ik weet die bestaat tot nu toe nog in geen enkel land ter wereld. Ook niet in Nederland, maar men streeft daar toch naar.

Een kerk is altijd een hinderpaal. De mens van vandaag heeft behoefte aan iets dat niet alleen later komt; hij heeft het veel te goed in dit leven, per slot van rekening met zijn A.O.W., zijn W.W. en nog meer W's niet waar, kortom compleet met alle sociale W-en, heeft hij het nog eigenlijk te goed op deze wereld om daaruit weg te willen vluchten. Het hiernamaals dat eens de bevrijding van de stoffelijke zorgen was, is eerder een onbekende en wat dreigende wereld geworden, vandaar dat de mens daarin niet zo graag gelooft, dat hij zijn eigen denken heel anders oriënteert. Een kerk die alleen resultaten kan geven - al dan niet tegen contante betaling - in een hiernamaals is onbelangrijk geworden. We kunnen zeggen dat de schuldbelijdenis, de boete in de kerk vroeger van belang waren, ze waren psychologisch oriëntatie middel, maar men heeft op het ogenblik de lekenpriesters van deze tijd de psychiaters, de psychologen; men heeft te veel inzicht in zichzelf en zijn eigen motivering om nog een werkelijke zuivering te ervaren. Als miraculeurs ⁱⁿ v.v. een biecht. Slechts indien men bewust zelf zijn schuld erkent, kan zij bevrijding brengen. Dat kan alleen wanneer je niet spreekt tegen iemand die ver van je weg staat. Je moet of spreken tegen iemand die er als het ware n i e t i s, óf je moet spreken, en dat is nog veel beter, tegen een mens voor wie je niet bang bent.

Niet alleen bang dat hij het verder zal vertellen, maar voor wie je ook niet bang bent dat hij je oordelen of veroordelen zal, omdat hij je niet zou kunnen begrijpen.

Dan moet ik verder opmerken dat wij dus in de christelijke leer althans in een groot deel van de christelijke wereld geconfronteerd worden met situaties die eigenlijk niet helemaal aanvaardbaar zijn. Ik denk hier b.v. aan gedwongen celibaat; niet ieder - al is ie ook geestelijke - zal gemakkelijk dit celibaat vol kunnen houden. Hij zal of komen tot wat wij als leken dan toch vergrijpen tegen die gelofte noemen, en of wel, hij zal geobsedeerd worden door datgene wat hij zichzelf ontzeggen moet.

Dat is opmerkelijk dat de obsessie met sexualiteit juist in die landen het sterkst is, waar priesterlijk gezag het sterkst is. En nu bedoel ik niet dat ze blote meisjes laten zien of zo, want dat is niet belangrijk, maar echt werkelijk die mensen die in elke blik al zondigheid zien, die de hele natuur als het ware willen verloochenen, die kunnen in deze tijd niet anders meer doen dan hun eigen fouten uitspelen.

Dat sexualiteit in de reclamewereld zo'n grote rol speelt op het ogenblik, is gewoon te danken aan het feit dat er een lange tijd geen uitlaatkleppen zijn geweest daarvoor.

Vroeger had je de mindere stand die als uitlaatklep diende voor eenieder die telde. Er is nu in feite geen mindere stand meer of het moest de van de rijke zijn. Er is dus ook geen directe uitlaatklep meer mogelijk en wij refereren dus naar de obsceniteit van het boek, van het zgn. verwerpen der conventies, iets dat in zichzelf een conventieplicht is.

Wij zien die hele wereld vertekenen, een christendom moet een oplossing geven hiervoor; het is niet goed dat het christendom problemen schept ook op dit terrein. En dat christendom kan wel de oplossing geven wanneer zij niet vraagt hoe de liefde zich uit maar de belangrjkheid van een ware liefde predikt, niet de zondigheid van een ander, maar de heiligheid en de belangrjkheid van het ware kenbaar maakt en praktisch. Dat betekent dat het celibaat als verplichting binnen het christendom langzaam maar zeker ook zal moeten verdwijnen.

Het houdt verder in dat bij de afhankelijkheidsrelatie die wij heel vaak vinden tussen de leraar en zijn gemeente - denkt u eens aan een dominé die eenvoudig weg wordt gestuurd omdat de kerkeraad vindt dat hij niet voldoende dondert tegen de zonde, of omdat hij te veel filosofeert, hetgeen ook in dezer dagen nog voor kan komen - er geen mogelijkheid bestaat dat dan wát er aan lering nodig is in het christendom, dat die werkelijk onbevooroordeeld, werkelijk eerlijk wordt gegeven.

Ik meen hiermee dus wel een aantal punten te hebben aangestipt waarom die hervorming, die vernieuwing in het christendom, onvermijdelijk zal zijn. Zou men die vernieuwing tegen houden dan blijft alleen de naam christendom voortbestaan, maar Jezus zelf wordt dan elke dag in elk van zijn kerken onbewust gekruisigd door de handelingen van zijn eigen gelovigen. Ik geloof niet dat dat de bedoeling is. Is er iemand die hiertegen bezwaar wil maken, dan kan hij dat nu doen.

x Ik heb geen bezwaar tegen hetgeen u gezegd hebt, maar wil toch wel graag van u horen; er zijn toch ook nog wel kerken die aan al die be-

zwaren die u zoeven genoemd heeft, en ten rechte genoemd heeft, waarschijnlijk toch ontgroeid zijn. Ik noem hier b.v. in casu de zgn. vrij-katholieke kerken.

- Ja, deze is dus deels inderdaad vooruit op het normale, ik zeg d e e l s, want ook hier treffen wij helaas nog in vele kringen het gevoel van bijzondere uitverkorenheid en zien wij - en nu spreek ik dus niet speciaal over één gemeenschap, onthoudt u dat goed - dat juist die vrij-katholieke kerk als kleinere groep in Nederland betrekkelijk ver gevorderd is. Zij is in feite het gevolg van een synthese tussen de katholieke kerken en de Reformatie, als ik het zo eens mag zeggen en daardoor gelijktijdig de ervaring van een groter geestelijk terrein, een groter geestelijke mogelijkheid; maar ook hier is niet alles koek en ei. U zegt nu kerken, ja..., maar wanneer we spreken over het christendom waar denken wij dan aan? Aan de zeer grote, zeer belangrijke organisaties en als u het hebt over de vrij-katholieken, hoeveel kerken of kerkjes zouden zij dan hebben? De verhouding tot de gereformeerde gemeenschap, de hervormde gemeenschap, de katholieke? Dan zult uzelf moeten zeggen, dat is ⁿbetrekkelijk klein aantal. En daarom zullen de invloeden van een dergelijke groep op het totaal van de christenheid qua gedragsnorm dus veel kleiner zijn dan misschien wenselijk is. We moeten uitgaan van de grootte, van de massa. En wanneer u een bepaald iets noemt, dan kan ik dus alleen zeggen: Ja, maar dit is een kleine groep. Er zijn n.l. b.v. onder de vrijzinnige protestanten op het ogenblik enkele groepen wier geestelijke activiteiten binnen het christendom verheugend zijn. Maar ze zijn minder heden, maar wij kunnen niet verwachten dat b.v. de denkwijzen, en laten we niet spreken over de riten want dat is allemaal eigenlijk nog wel gelijklopend. De denkwijze, dus de mentaliteit van de vrij-katholieken, ik geloof niet dat die in doorsnee aanvaardbaar is b.v. voor de rooms katholieken. Ik weet dat deze zeker niet aanvaardbaar is voor de groepering die uit de Reformatie is voortgekomen. Daar moet u dus heel voorzichtig mee zijn. Maar u kunt ook nog spreken over de episcopale kerk enz. Maar ik wilde dus het christendom, in zijn algemeenheid, eerst bezien en hoop dat u het toch met mij eens zult zijn dat de door mij genoemde punten zeker niet ten onrechte genoemd worden.

In de tweede plaats, dat deze punten duidelijk maken dat het christendom een vernieuwing nodig heeft. En als u dát dus hebt gesteld dan wordt het pas tijd om verder te gaan.

x Ik geloof dat dat toch ook was van diegenen die zich bij de vrij-katholieke kerk aangesloten hebben, dat ze aan die vernieuwing konden medewerken.

- Ja, dat geloof ik ook wel, maar laten we niet vergeten dat er méér groeperingen zijn die hebben willen vernieuwen en die toch ergens niet de volledigheid bereiken kunnen of bereikt hebben. Maar dat wordt vanzelf duidelijk geloof ik, als ik zo dadelijk verder ga; ik hoor dus na hēt volgende deel graag uw weerwoord.

Dan wil ik dus nu beginnen met datgene te noemen dat uitermate belangrijk is in die vernieuwing. Jezus werkte met de Kracht van de Vader, de geestelijke kracht of hoe u het noemen wilt. Hij leerde dit ook Zijn leerlingen. De essentie van Zijn werk was een bezieling die slechts tot uitdrukking kwam in de leringen die Hij gaf in de gezangen die Hij en ook Zijn leerlingen gedaan hebben, maar die op zichzelf dus het Hogere was. De bezieling kwam allereerst.

Om als christen te leven, en dat is mogelijk, zul je veel prijs moeten geven dat in deze tijd als voor het leven onvermijdelijk belangrijk, als onmisbaar wordt beschouwd. Maar men kan daar naartoe groeien. Jezus en ook Zijn leerlingen waren over het algemeen van nu zeg maar redelijk goeode stand en per slot van rekening, een bezitter van vissersschepen b.v. was geen arme man.

Een schrijnwerker was in negen van de tien gevallen een geleerde jood, een beroep dat thuishoorde eigenlijk bij hen, die ook geestelijke studiën maakten. Deze mensen waren dus gewend aan enig bezit; zij hebben al dit bezit achter zich gelaten. Deze mensen waren gewend, zoals dat toch in de joodse gemeenschap sterk was, ook aan familiebanden, aan familiële verplichtingen, aan buurtschapsverplichtingen; zij hebben de dingen achter zich gelaten. De Jezus van Nazareth maakt de mens vrij van elke binding aan de materie. Eenieder die Zijn weg wil gaan, dat zegt Hij uitdrukkelijk, moet zich vrijmaken van de materie, van alle menselijke verplichtingen. Zolang we nu dus te maken hebben met een christendom dat meent door gezagsregeling, bezitsbescherming en derg. iets te bereiken, heeft te maken met een verkeerd christendom. Een christendom dat in zich de geest weer doet leven is het begin, het werkelijke begin van de vernieuwing.

Nu weten we dat er groepen zijn, véle groepen, maar allemaal meestal kleine groepen, die ook binnen het christendom iets geleerd hebben van het gebruik van genezende kracht, van gedachtenkrachten, van geestelijk werk, van contact ook met de geest niet in een verdoemenswaardige bezwering maar in het vrij samenwerken met de geesten en engelen Gods. Deze zijn dus het begin. Maar juist deze waarden - de innerlijke kracht, de reinheid van kracht door de gedachte die uitgaat naar de mens, het meegevoel dat niet is een stom medelijden zonder meer, dat niet is een poging om een vergelijking te maken tussen het 'ik' en het andere, maar dat is een identificatie met de andere - zijn van het hoogste belang. Dit christendom kan de leer van Jezus en ook de ware leringen van de oudheid, van de nieuwe tijd pas werkelijk waarmaken.

Het is opvallend dat Jezus wel duivelen uitdrijft uit de mensen - daar zijn ons meerdere voorbeelden van bekend - maar dat Hij nimmer duivelen uitdrijft of duivelen ziet in Zijn tegenstanders. En als er iets opvallend is, is het toch dat Kennelijk oordeelt Jezus niet over de anderen en Hij leert ook Zijn volgelingen anderen niet te oordelen. Hij leert hen alles te aanvaarden en daarin het goede te nemen als 'n basis om verder te gaan. Hij leert hen niet zoals sommige christenen willen doen het Oude Testament geheel te volgen of zoals anderen dat beter vinden, het geheel te verwerpen maar Hij geeft hun met Zijn leringen commentaar, de inzichten waardoor die oude wijsheid past in een andere tijd, waardoor een mens, die geestelijk vrij is en God kent, dat oude opnieuw beleeft.

We mogen dus niet verwachten dat het christendom eenvoudig het gehele O.T. afschaft. Dat ze de evangeliën alleen nog maar beschouwen als een reeks mooie verhalen. U moet ook niet verwachten dat ze al die dingen als een onomstotelijke waarheid aannemen. Bij het nieuwe christendom zal de gehele leer van Jezus - én als achtergrond dus ook de joodse leer - een punt zijn van overweging. De verlossingsgedachte heeft in het christendom vaak een wat eigenaardige bijsmaak gekregen; het is zoiets van een moeiteloze verrassing door een ander met lijden en dood verdiend, waardoor jezelf eigenlijk wel je gang kunt gaan. En heel vaak zal een mens, die zich christen noemt en wat verkeerd doet, zich altijd nog rechtvaardigen door te zeggen: Nou ja, het is natuurlijk niet goed, maar denk nu eens aan de goede moordenaar, die is ook in de hemel gekomen.

Alleen als de goede moordenaar op die manier gedacht had, was hij er nooit geweest of hij was geen moordenaar geworden; òf als moordenaar veroordeeld zijnde, had hij het Koninkrijk der Hemelen nooit gevonden, maar dat is naast de zaak.

Wat dus nodig is, is een vernieuwing waarbij de Verlosser niet slechts is de erkenning van Jezus en Zijn werk, maar is de herhaling van Jezus' werk in jezelf. Hòe belangrijk dit is, kan ik u haast niet duidelijk maken

Zolang als het christendom zich beroept op een Jezus die voor ons heeft geleden, gestorven is, die is herrezen uit de dood en alles, en daarbij zegt: Dús hoef ik het niet te doen, is er geen sprake van christendom dan is er sprake van een gruwelijke clownerie, waarbij Jezus de lijdende pijs is op grond waarvan de mensen zichzelf rechtvaardigen. En dát geloof ik, is iets wat je Jezus niet aan kunt doen.

Maar om te voorkomen dat ik met mijn vele gepraat onduidelijk word wil ik u dus aangeven wát de feitelijke vernieuwingen zijn, die in het christendom noodzakelijk zijn maar ook welke zich nu reeds ontwikkelen en afspelen binnen het christendom. Want denk niet dat ik spreek over wenselijkheden, die nooit waar zullen worden. Ik spreek over een ontwikkeling die aan de gang is.

In de eerste plaats: Christendom betekent dienend leven in liefde voor de naaste.

In de tweede plaats: Christendom is het gebruik van de goddelijke kracht die in je is om daarmee de naaste bij te staan en te helpen naar je beste vermogen, niet vragende wat het je kost.

In de derde plaats: In de verlossing van het christendom is de aanvaarding van Jezus niet als een vérafliggende Verlosser maar als een kracht in wezen en wijsheid. Een leven dat in jezelf bestaat. Je moet jezelf vormen naar de Meester en niet de Meester beschouwen als degene die het vormend werk heeft te doen. Het christendom moet eerbied kennen voor alle leven en zijn. Het moet daarom zich richten naar een zonder-oordelen-of-veroordelen-d i e n e n van de mensheid, een zonder eigen rechten of eigenbelang voorop te stellen helpen van de andere, opdat zij hun eigen weg kunnen gaan. Ook wanneer wij weten dat zij daar de christen of zelfs Jezus geen eer of dank voor geven.

Ten laatste: Het christendom zal moeten ontgroeien aan zijn kerkelijke organisatie, zal moeten worden tot een gemeenschapsbeleving die niet afhankelijk is van kerk, kerkgebouwen of ritueel, maar die bestaat uit een voortdurend gezamenlijk erkennen van de goddelijke kracht en leven daaruit. Ik meen verder dat hieruit voortvloeit - het zijn geen noodzakelijke eisen maar ik meen dat in deze tijd daaruit voortvloeit - dat de christengemeenschappen waarin dit mogelijk is steeds de kleine vaak enigszins in zich besloten groepen zijn, die anderen helpen en een feitelijk missiewerk plegen te verrichten.

Verder meen ik dat elke mens binnen een dergelijke gemeenschap voor zich en op eigen wijze, een weg moet vinden om de kracht die in hem ligt tot uiting te brengen en dat kan hij alleen doen wanneer er de vriendelijke hulp is van de gemeenschap, maar nimmer het oordeel, de dwang of de bindende richtlijn. Ik meen dat een dergelijke ontwikkeling over het algemeen niet voort zal kunnen komen uit de gezagsdragers, die de macht hebben, maar steeds voort zal komen uit de eenvoudigen, die Jezus in zich erkennen.

Ik meen ten allerlaatste: Dat de mensen van deze tijd meer en

meer zullen kunnen leren, misschien hier en daar zelfs al geleerd hebben, de Lichtende Geest of de Heilige Geest zoals dat heet, in zich te erkennen en dan - geleid door het beeld van Jezus en Zijn leven en wijsheid - die kracht leren richten in hun wereld, zodat zij in waarheid althans een van de weinige opdrachten vervullen die Jezus aan Zijn leerlingen gaf, t.w. Gaat uit en geneest, leraart, drijft duivelen uit in Mijnen Naam.

Inderdaad het is waar, er is een begin hier aan. Ik meen dat de toekomst ons echter nog veel ontstellender verandering zal brengen. En nu wil ik graag eerst weten, kunt u het hiermee eens zijn, hebt u commentaar?

x Ik kan het er wel mee eens zijn, maar ik heb vanmiddag een gesprek gehad met een jonge streng katholieke vrouw en die heeft het boek gelezen "Honest to God"; en zij zegt het is ontzettend moeilijk om zich voor te kunnen stellen dat alles wat verleden is, dan weg zal vallen en dat totaal een nieuwe weg kan ingeslagen worden.

- Wij hebben hier in Nederland een zeer onjuiste vertaling van een oud gezegde, waarvan de oorsprong eigenlijk uit Rome stamt; we zeggen dan ook: Rome en Keulen zijn niet op één dag gebouwd..... U maakt daar in ieder geval een opmerking, waarom ik een beetje mee moet lachen. Maar u maakt er één ding mee duidelijk, dat is een heel typisch iets, en dat is misschien meteen het antwoord op uw vraag, dat het niet zo belangrijk is waar we naar toe gaan, maar dat het belangrijk is dat we er kunnen komen.

Die oudere generatie die zal zeker in haar eigen godsdienstig geheel verder willen gaan met het gezag en het is haar recht om dit te doen. Maar zij moet dat gezag nimmer zien als een bindend gezag maar als een vrijwillig aanvaard gezag. Ik geloof dat dat de moeilijkheid is die toch wel op te lossen is, want ofschoon de practijk van vele gemeenschappen en kerken anders is, zo leert men toch dat Jezus ons wel roept maar niet beveelt. Daarin ligt het onderscheid dat die oudere generatie zal kunnen begrijpen. God dienen betekent een vrijwillig kiezen van een weg. Wat je daar voor uiterlijkheden aan vastmaakt, dat is niet zo belangrijk; ik ben er van overtuigd dat een protestantse gemeenschap met een eerlijke preek, een gezang en een zegenbede in staat is om diezelfde lichtende geheiligde sfeer op te roepen, die men elders met een complete misrite bereikt. Dus het gaat niet om de manier, het gaat meer om de mentaliteit. De moeilijkheid ligt dan ook geloof ik niet op het godsdienstig terrein. Voor de oudere generatie zal de moeilijkheid eerder liggen in het eerlijk-zijn tegenover zichzelf, in het erkennen dat een groot gedeelte van de vroomheid uiteindelijk maar een soort poging is om zich te verzekeren tegen een gevoel van eigen zonde die men nog bedrijven wil.

Het klinkt misschien erg hard en dwaas of spottend, maar het is niet als zodanig bedoeld. Die vernieuwing zal veel tijd vergen. Dat ben ik met u eens. Maar de vernieuwing van het christendom - mag ik er aan herinneren - is zelfs in deze cyclus niet zo jong meer. Deze cyclus van religieuze vernieuwing, die vindt in bepaalde punten zijn begin al rond ca. de franse revolutie, omstreeks die periode - ik laat dus de Reformatie opzettelijk buiten beschouwing daar die ook weer veel te formalistisch en dogmatisch is geworden.

Wij zien dan verder dat tussen Ie en de IIe Wereldoorlog zich wel degelijk een réveil afspeelt, beperkt, maar met een totaal nieuw beleven van God en een nieuwe interpretatie van God als het ware zelfs. En wanneer we zien wat er na de oorlog gebeurt, dan zien we een zich

verwijderen van alle formalisme in de godsdienst. Ook wanneer er dus officieel pas in de laatste tijd wordt overwogen of het mogelijk is. Maar ja, dat is echt menselijk.

In Nederland zijn er veel ergere feiten. Als er een hooiberg in brand staat, dan stelt men een comité samen om na te gaan hoe die hooiberg het beste geblust had kunnen worden. Tegen de tijd dat het comité er is, is deze afgebrand.

Dat doet men godsdienstig dus ook. Men is op het ogenblik bezig om de katholieke kerk aanpassingen aan de gelovigen te doen vinden, een bepaalde toegeeflijkheid te gaan tonen, die men al minstens 50 jaar geleden had moeten tonen, had men iets willen bereiken. Men loopt achter de feiten aan, maar dat wil niet zeggen dat het niet ergens reeds aanwezig is. Onthoudt u dus dit maar: Die oudere generaties zullen het vaak moeilijk krijgen omdat ze niet kunnen begrijpen dat er een andere weg dan de hunne is, omdat ze niet eerlijk genoeg zijn om te zeggen: Ja maar ik weet het eigenlijk ook niet zo precies, ik doe het maar uit gewoonte. Dat is de moeilijkheid; maar dit terzijde gelaten, is een algemene vernieuwing ook voor die generaties aanvaardbaar. Is er nog meer over dit tweede deel of kan ik aan het derde beginnen?

x Ik wilde nog iets vragen aan u. U heeft zoeven gezegd dat wij moeten loskomen van dit ritueel en van kerken enz. Maar als ik dit zo eens even zeggen mag, mijn indruk is toch dat het ritueel toch nog een bundeling is voor de mens en los van die kerk en kerkruimte, ..ach..ik geloof nu niet dat dat zo belangrijk is, maar je moet je toch ergens kunnen bewegen, ergens bij elkander kunnen komen.

- Ja dat ben ik met u eens, maar de fout die men dus maakt, is eigenlijk deze: Sta me toe het op te merken; men bouwt een grote kerk, laten we daar eens mee beginnen. Men wil alle gelovigen, dus ook degenen die elkaar niet kunnen luchten of zien, degenen die het alleen maar doen om door anderen gezien te worden, wil men daar bijeen halen. Nu kan er in zo'n kerk toch nog eens een wonder van de geest gebeuren maar het betreft altijd maar een betrekkelijk klein gedeelte van de aanwezigen. Wanneer we daarentegen zien hoe Jezus werkt. Laten we Jezus dan een keer bekijken, als een voorbeeld voor het ritueel, wat valt ons dan op? Langs de weg desnoods - nu weet ik dat gaat tegenwoordig niet meer - dan denken ze aan geestelijk bermtoerisme. Ik geef dus even maar een voorbeeld in een willekeurige kamer. Hij huurt een kamer, het laatste Avondmaal, een van de grootste momenten dus eigenlijk voor Jezus en Zijn leerlingen. Daarna is Jezus weer alleen. Maar met die leerlingen, dit samenzijn dat is de dragende kracht van alles wat er komen gaat. 't Is een gehuurd zaaltje, een gehuurde bovenkamer.

.. Het Pinkstergebeuren vindt dat plaats in een kerk? Vindt dat plaats in het huis van een van de rijke vrienden van Jezus of zo? Neen, in de korenmarkt, de korenbeurs, een soort van reeks van loodsen of bergruimte en een stel café's bij elkaar rond een open plaats; in een van die bergruimten daar is het dan gebeurd. Waarmee ik dan wil zeggen: Jezus is dus niet degene die zoekt naar massale bijeenkomsten, Hij geeft wel iedereen de gelegenheid.

Zijn bergrede houdt Hij., maar Hij houdt deze niet voor mensen die niet willen luisteren en Hij houdt deze niet voor mensen die komen omdat ze moesten komen omdat Jezus hun vraagt; neen, Hij doet dat vanuit Zich. Er moet een geestelijke band zijn. En nu kan ik begrijpen

dat het ritueel (en nu moet u goed luisteren) een uitdrukking kan geven aan een innerlijke geestelijke waarde en deze daardoor voor de aanwezigen op een harmonische wijze concreet kan maken; dus meer bewust in hun eigen wereld kán stellen. Maar dat kan dus alleen, wanneer er werkelijk harmonische gemeenschap achter staat.

x Dat was hetgeen ik bedoelde.

- En dat kan weer alleen wanneer die gemeenschap niet berust op dwang van: Je moet naar de kerk. B.v. laten we zeggen in een dorp: "Ga nu toch naar de kerk anders ziet de notaris dat je wéér bent gaan stropen", of "Laat mijnheer pastoor nu toch zien dat je er bent", "Ga eens een keertje ter communie want het wordt toch hoog tijd dat hij ziet dat we vrome mensen zijn, we hebben zijn steun dadelijk nodig". Kijk dat moeten we nu juist kwijt en dat is toch zo'n heel belangrijk deel van de methodiek. Ik heb het dus niet tegen de clergie.

En nu moet ik dus die verdere ontwikkeling, die moet ik gaan vinden, tenzij u een weerwoord hebt.

x Ja, ik wilde zeggen: Het is juist in de kleine gemeenschap dat je die kracht voelt; in een grote gemeenschap verdwijnt je.

- Zeer juist. In een grote gemeenschap zijn suggestieve middelen nodig - dus een vorm van magie, geluidsmagie en zo - om de mogelijkheid te scheppen, iets te bereiken, dat in de kleine gemeenschap spontaan bestond. Maar goed, laten we nu verder gaan.

In de eerste plaats geloof ik dat het christendom in zijn geheel zijn houding tegenover de wereld moet gaan wijzigen. In het begin zal het erg moeilijk zijn; er zijn zovele kloosters, scholen van verschillende religie enz. die kun je niet ineens weg krijgen, maar we zullen terug moeten naar een onderricht waarbij de wereld de dingen van de wereld doceert en geeft, en de wijsheid, de goddelijke wijsheid vrijwillig daarnaast gezocht wordt.

In de tweede plaats: Is een christendom iets, dat gebaseerd is op naastenliefde? Nu weet u wel dat Jezus zegt, niet iedereen is je naaste, maar degenen die elkaar toch nabij moeten zijn, zullen de broeders van een groep, zusters van een groep, van een gemeenschap moeten zijn. Onder hen zal een liefde moeten bestaan, een genegenheid die geen voorbehoud, geen afkeuring en geen geroddel kent. Dat betekent dus dat het christendom terug moet vallen op de cellenbouw, die het eigenlijk in zijn begintijd heeft gekend; nu niet meer omdat men in het geheim, in het verborgene samen moet komen, maar omdat men alleen zó de waarheid van zijn eigen geloof kan beleven.

Binnen die groepen zullen natuurlijk variaties ontstaan, zelfs als je gaat kijken in een katholieke kerk, die al erg genormaliseerd is, zul je heel grote verschillen kunnen zien; terwijl de dienst dus precies hetzelfde is opgebouwd, zie je heel grote verschillen van mentaliteit, van benadering, van sfeer. Ik geloof dat dit zich nog veel sterker zal doorzetten binnen kleinere groepen. Deze groepen zullen dus alle als het ware - je zóu het een ritueel kunnen noemen - een eigen ritueel vinden. In dat ritueel zullen zij zichzelf en hun verbondenheid met het Hogere, met God tot uitdrukking brengen. Dan is een normalisatie niet meer mogelijk. Dan kan het heel goed zijn dat men dus ergens jazzmuziek speelt, dat er een jazzcombo is die een mis begeleid en dat niemand het belachelijk of vreemd zal vinden. Je kunt het met een draaiorgel of accordeon ook doen; het geeft ook niet wát het middel is, het gaat er om dat het voor de gemeenschap een uitdrukking is. Dit houdt in dat het sectarisme - zoals dat dan heet ...een uitdrukking die alleen de grote kerken gebruiken (kleinere zeggen nooit we zijn een secte,

ze zeggen we zijn een gemeenschap) in het begin onnoemelijk toeneemt, maar dat in tegenstelling met het verleden er geen grote verwijdering van de totale gemeenschap zal zijn.

U hebt daarnet dus een afwijkend katholieke gemeenschap genoemd. De laatste tijd is waarschijnlijk de verhouding met Rome wel weer redelijk, maar misschien herinnert u zich nog dat er een tijd was, dat dit schisma, dit sectarisme bestreden werd wáar men kon met een grotere ferociteit dan men zich nu misschien kan voorstellen. Kijk d i t is het belangrijke van die nieuwe tijd. Men spreekt niet meer over sectarisme, over een schisma, men spreekt niet over wat scheidt maar over wat veréniigt. Het is dwaasheid om b.v. aan kinderen eisen te stellen dat zij hun catachismus kunnen opdreunen. Het is natuurlijk wel goed dat ze iets weten van de beginselen van hun geloof, maar dat vraag- en antwoordspelletje is geestloos, dáar zit geen begrip bij.

Wat je dus moet doen is eigenlijk uitgaan van de formele omschrijvingen tot de practijk. Aan die practijk ontbreekt het nog al eens tegenwoordig, maar wij zien gelukkig steeds meer mensen die zozeer christenen zijn, dat zij hun kinderen door hun voorbeeld leren christelijk te leven. En hen niet eens willen binden aan hun eigen leerstellingen. D a t is voor mij het summum van christendom en dat zal sterker worden.

Het is niet belangrijk of je katholiek of protestant bent; vroeger kon je uitroepen: "Liever dood dan paaps", maar ik geloof dat je tegenwoordig zou moeten uitroepen "Liever alles dan van God verlaten, dan alléén met woorden te leven. En dat zal kentekenender worden naarmate de tijd verder schrijdt. De komende 25 jaren brengen dus deze door mij genoemde omzetting, waarbij de verschillen groter worden en de samenhangen officieel gezien, zwakker; maar waarbij de intensiteit van de op zich kleinere gemeenschappen, groter worden.

Maar dan moeten we nog een grote stap doen. Jezus heeft nooit anderen bestreden, dat is heel eigenaardig eigenlijk. U zou van hem een een banvloek kunnen verwachten voor iedereen die met Zijn manier van werken buiten Hem om, wonderen deed, of die op Zijn manier leerstellingen ging verkondigen. Jezus heeft dit nooit gedaan. De kerken hebben het tot nu toe, wél gedaan.

In het christendom is het niet belangrijk wie een liefdedaad stelt, het is belangrijk dát deze gesteld wordt. Het is niet belangrijk wíé geneest, wíé leraart, het is belangrijk dat er uit de Geest Gods genezen en geleraard wordt. Dat wordt op het ogenblik nog wel eens over het hoofd gezien.

Maar de nieuwe tijd zal steeds meer van de kerken resultaat vragen; men zal niet meer zeggen: Hoe groot is uw kerk, hoe mooi is de dom die gij gebouwd hebt, wat is uw politieke macht; men zal aan die kerk vragen: Hoè werkt God door diegenen die deel zijn van uw gemeenschap. Dán valt het criterium weer op hetzelfde punt als in Jezus' tijd, het punt van de practijk.

Wij kunnen natuurlijk denken over Jezus en over Zijn leerlingen zoals we willen, maar e e n ding is toch wel vreemd, dat a l l e leerlingen van Jezus - behalve misschien Judas die zijn Calvari op een andere manier gevonden heeft - hun Meester niet alleen zijn gevolgd in Zijn leerstelling maar in de kracht Gods, in genezing, in wonderen e n in de dood, dat zij hun Meester gevolgd zijn in het prijsgeven en achterlaten van alles.

Ik voorzie een tijd waarin mensen die álles in zich achter hebben gelaten, die weer zwerven zover dat binnen de maatschappij mogelijk is, en die hun geloof alleen maar zien als datgene dat ze uit hun liefde

uit de liefde Gods een ander aan mogen bieden, belangrijker zullen zijn dan parochiegeestelijken, dan de leiders van een gemeente, zelfs dan de docenten aan de universiteiten die de theologische problemen bespreken.

Theologie is een hulpmiddel voor de kerkelijke organisatie, een hulpmiddel voor de opbouw van een religieuze voorstellingswereld, maar het is zeker niet een godsbeleving op zichzelf. God is de ónlogische factor. God is de factor die niet te vervangen is door een wetenschap. God is de factor die alleen beleefbaar is. Dit zal de kern worden van het nieuwe christendom en vreemd genoeg, zal d i t christendom aanvaardbaar zijn waar het christendom van dezer dagen verworpen en bestreden wordt.

De moslim kan geen bezwaar hebben tegen iemand die hem helpt uit de goddelijke kracht en die hem niet zegt: Gij zijt een heiden of gij aanbidt verkeerd, maar die zegt: Allah is een kracht van Liefde voor mij en uit Zijn kracht alleen zal en wil ik proberen wat of ik voor u kan doen. Voor een Boedhist geldt precies het zelfde als voor al die anderen.

Wanneer de wereld zich over deze crisisperiode heentrekt, dan zal de vernieuwing van het christendom betekenen, een christendom dat éindelijk voor de gehele wereld aanvaardbaar is. Daarmee is wel het belangrijkste gebeurd, dat we ons voor kunnen stellen.

Ik zou niet volledig zijn als ik hier niet een ogenblikje nog ging wijzen op al die andere dingen, de nieuwe wereldleraar, de verschillende meesters die overal op aarde werkzaam zijn. Men is n.l. geneigd om te denken dat zij in de plaats kunnen treden van het andere. Neen, maar mag ik een beeld gebruiken?

U heeft een fotografie laten maken. Heeft u opgelet hoe men dáar waar het licht niet voldoende was, - het licht was wel goed maar er viel een valse schaduw, - een lichtje bij ging zetten, net zo lang totdat het beeld perfectie werd. Wat Jezus leert is een manier van leven waardoor je beantwoordt aan de perfecte mens. Elke leraar en elke meester uit het verleden en uit de toekomst zet zijn licht bij opdat de eenzijdigheid vermeden worde. De eenzijdigheid is de grote dwaasheid van de mens. Te denken dat alleen licht van links of licht van rechts aanvaardbaar is, bruikbaar goddelijk zal zijn, niet beseffende dat Gods Licht overal is, en dat waarvanzich uit en de bron niet voldoende is, een andere bron kan worden aangeboord opdat er meer licht zij. Want de vernieuwing van het christendom houdt zeker ook in - al zal het nog wel een paar jaar duren voordat dat gaat beginnen - het optreden dus van iemand die als het ware godsdienstvernieuwer is, noem het maar zo, zoals Jezus een vernieuwer is geweest van de wijsheid van de oude rabbies, van de wijsheid allerhand bestaande groepen eigenlijk.

Er komt een vernieuwer, en die vernieuwer zal men dan misschien kunnen zien als de vervanger van de weergekomen Jezus. Hij is dat niet maar hij is degene, die weer aan licht meer doet schijnen opdat het steeds lichter worde in de mens.

Het christendom heeft de oude wijsheid niet vervangen, zij heeft haar in een juister licht en beter verhouding geplaatst. Het optreden van de zoveel andere stichters van eigen secten, groeperingen, hebben altijd weer een nieuw licht toegevoegd. Het licht op aarde is groeiende, en als de mens het niet dooft - dat is mogelijk, hij kan de bron afsluiten voor zich - dan zal er een ogenblik zijn, en dat ligt niet eens in de tijd zover weg - misschien een duizend jaar- dat de werkelijke zin van het "Hebt uw naasten lief gelijk uzelve" duidelijk is.

Ik hoop dat u dit niet allemaal hebt gezien als een babbeltje, maar ik houd er niet van om dat gewichtig te preken, maar ik vind het altijd zo jammer dat er mensen zijn die, terwijl er zon is, verkiezen met hun eigen blakertje te lopen. En juist nu de vernieuwing de golf van geestelijke omwenteling, die over de wereld gaat, de mensen confronteert met God's Licht op een andere manier dan dat zij dat gewend zijn, willen zij met hun eigen blakertje door het duister sluipen; ze zijn bang voor het heldere licht.

Er zijn mensen die zeggen: Het is zo moeilijk te aanvaarden. Neen, je kunt katholiek blijven, rooms-katholiek, heel streng katholiek en toch die naastenliefde in praktijk brengen. Per slot van rekening, als er iemand bij u op visite komt dan vraagt u toch niet, trek je die jurk aan, want anders mag je niet komen. De kerk is het gewaad waarin de geest met haar kracht en beleving, haar openstaan voor God zich kleedt; het ritueel, ach..zeg, dat is het sieraad waardoor de nadruk wordt gelegd op de werking van de geest, en van het kleed: Waardoor de persoonlijkheid naar voren komt. Noem het voor mijn part de maquillage van het geestelijke dat daardoor kenbaar is, sprekender naar buiten komt. Die dingen zijn wel belangrijk, maar zij zijn niet essentie, zoals bij het op bezoek komen toch niet de essentie is, of broer Piet nu komt in zijn zondagse pak met een hogen zijde, of dat ie komt met een pet en een paar klompen. Het is toch broer Piet.

God is God, waar we Hem vinden, hoe we Hem vinden d a t is de kern van het nieuwe christendom, d a t is d e kern van die vernieuwing. God is God, in welk gewaad we Hem ook beleven, mits wij niet het gewaad stellen boven God, want dan ..ach.. dan doe Hij me denken aan een bepaalde schone uit de Zigeunerbaron. Dan stuurt hij zijn kleren maar zelf is hij anders. D a t moet het christendom in vele gevallen nog leren. Maar wanneer men leert wat het is om met die levende kracht contact te hebben, dan denk ik dat men de kleren vergeet.

Wanneer men leert dat het levende Licht en de levende Kracht overal aanwezig zijn, ook hier waar ik zo nu en dan het christendom wel gemeen heb zitten uitmaken, dat Gods Licht overal is, kijk dan geloof ik dan kunnen we streng Katholiek of streng protestants zijn, dan kunnen we een streng gelovige moslimman zijn, we kunnen boedhisten zijn van onverschillig welke soort (er zijn er heel wat) en we zullen toch allen eest elkaar zien als een deel van God.

Het christendom heeft niet ten doel de mens te vergoddelijken, of God tot de mens te brengen. Een fout die men vaak maakt. Taak en doel van het christendom is de mens bewust te maken van de God die in hem leeft. En als het Koninkrijk in ons alle mensen omvatten kan, het Koninkrijk Gods in ons, wat is dan het uiterlijke nog van belang?

Maar we kunnen dit Koninkrijk Gods alleen in ons vinden wanneer we de leer van de Zoon, van de timmerman volgen, de leer die het IK onthecht, die het leven niet verwerpt en de vreugde van het leven niet verwerpt, maar die niet daaraan zich bindt, die de Vader in zich kent en allen lief heeft gelijk zichzelf; en zo hij sterven moet om zichzelf te zijn, sterven zal in blijvende liefde voor die andere en uit d i e liefde van de God die in hem leeft, herrijst.

Nu dit is mijn inleiding, misschien niet interessant. Ik kan me voorstellen dat u daar toch nog meer interessante punten uit kunt halen dan alleen de vraag b.v. of nu de ene groep beter is dan de andere. Ik geloof dat u er zeker vragen uit kunt halen en opmerkingen en

misschien ook strijdlustige commentaren. Deze waarheden die ik hier verkondig, is een complete veestapel van waarheden als koeien, maar die óók voor u als argument nog meer inhoud en zin kunnen krijgen. Daarom zou ik zeggen gaat u rustig pauzeren, maar besteedt nu eens niet alles aan het bespreken van de komende dagen maar ook een klein ogenblik aan het nadenken over wat ik gezegd heb en waaraan misschien toch ook voor u iets ontbreekt of daarin niet aanvaard wordt.

.....ooooo000ooooo.....

NA DE PAUZE.

Goedenavond,

Mag ik de eerste vraag?

x Is het noodzakelijk voor de verwerkelijking van het Godsbegrip in de mens dat er een nieuwe Geestelijke Leider komt? Een gevolg daarvan zou kunnen zijn: mensenaanbidding of een scheiding der geesten of Hem ziend als een valse profeet? Christus is in ons. Zou vernieuwing en Godsbesef niet uit de mens zelf moeten komen?

- Ja, daar ben ik het volledig mee eens. Laat ik het zo formuleren: Elke profeet, ook Jezus dus, heeft bijgedragen tot die onaangename verschijnselen die u noemt. Het is nodig dat er een nieuwe Geest komt in het christendom. Maar zelfs nu hebben wij dus ergens te maken met een vorm van vergoding, die m.i. niet gerechtvaardigd is. Die nieuwe leerstellingen die zijn heus nodig, en u zult de noodzaak daarvan misschien beter begrijpen, wanneer u zich realiseert dat nog geen 25% van de wereldbevolking zich christen noemt. Het christendom van vandaag is juist voor deze niet-christenen meestal onaanvaardbaar o.m. door zijn militante wijze van optreden. Verder door de wel bijzondere dogmatische manier waarop men dus een aanvaarding van leringen tracht af te dwingen. Een vernieuwing in dit opzicht zou veel gunstiger zijn, dat begrijpt u.

En bovendien er is ook in het christendom van vandaag zoveel mens-vergoding - niet kwaad bedoeld misschien - maar als u soms ziet hoe gelovigen bezwijmelen bij het zien van de paus alleen, dan kunt u toch wel begrijpen, dat het ergens ongezond is.

- Dat een scheiding der geesten, praktisch onvermijdelijk is in deze dagen en dat ik juist dáárom meen dat een Vernieuwer, een nieuwe Leermeester dus, die de mens brengt tot de essentiële waarde van het christendom, van belang is. Juist de verdraagzaamheid, de naastenliefde de dienstbaarheid, die nodig zijn om ieder deel te laten hebben aan het Goddelijk Licht, de Goddelijke Kracht, zonder hem gelijktijdig daarvoor materiële eisen op te leggen, kan m.i. alleen maar voorkomen uit een totale vernieuwing van interpretatie. En daarvoor zal heus iemand nodig zijn. Denkt u niet dat dat in het verleden niet is gebeurd. Er zijn bepaalde mensen, ik denk b.v. aan de kerkvader Ambrosius, die een zeer grote invloed hebben gehad op de wijze waarop het geloof werd beleefd, en de wijze waarop men binnen dit geloof zich God voorstelde en daarover argumenteerde.

x Ik heb niet zozeer een vraag maar ik geloof dat ik u eerder dank verschuldigd ben voor hetgeen u vanavond heeft gebracht. Ik zoek slechts naar een bevestiging van iets, waaraan ik bezig ben te studeren en dat een bepaald licht werpt op de figuur van Jezus. Voor zover het waar zou zijn dat Jezus lid was van de Orde der Essenen, is het merkwaardig dat

Jezus lid was van de Orde der Essenen is het merkwaardig, dat ik onlangs in een lezing heb gehoord van Prof. Udink - die de papyrusrollen van de Dode Zee heeft bestudeerd - dat de Essenen geen Avondmaal kenden en het werpt m.i. een wel zeer bijzonder licht op Jezus, dat Hij dat zelf ingesteld heeft. Zoudt u mij de bevestiging kunnen geven dat Jezus wel of niet tot de Orde der Essenen behoorde?

- Nu, ik kan u vertellen dat Jezus geboren is uit een esseense familie, dat Hijzelf dus onder invloed heeft gestaan en leringen heeft opgedaan bij een groep Esseeërs, dat is n.l. niet zo'n groot verschil maar er is hier dus sprake van een andere vorm van samenleving. Denkt u aan de kluzenaarsgemeenschappen tegenover de kloostergemeenschappen, dan heeft u het ongeveer. Dat Hij daar dus om geleerd heeft de doop, en dat Hij daar dus ook geleerd heeft het zgn. witte offer, dat is dus géén Avondmaal. Maar dat is de erkenning van de essentie van het Goddelijke in datgene wat het goddelijke de mens geeft. Daarbij werd inderdaad ook bij de Essenen graan gebruikt, zoals ook vruchtensap of wijn. Er is dus een basis.

Het Avondmaal dat Jezus instelt is in feite de vernieuwing van het Paasmaal en Pascha met het Paasmaal werd ook door de Essenen gevierd als deel der Joodse gebruiken, uitgezonderd in de zgn. woestijnkloosters, waar men een meer geestelijke vorm van herdenking kende. Jezus'gebruiken van het Paasmaal met Zijn leerlingen strookt dus volledig met de Joodse gebruiken. Hij introduceert echter bij dit Paasmaal de symboliek van de Melchisedec-richting, dus van het witspriesterschap dat de Essenen kenden, en het uitzonderlijke van Jezus hierbij is wel, dat hij Zijn leerlingen zegt: Dit te doen om Hem te gedenken. Dat is dus het bijzondere.

Bijzonder is verder in zekere zin - ofschoon we dat in de oudheid ook wel altijd weer terug kunnen vinden - dat Hij zich vereenzelvigd met God wanneer Hij zegt: Neemt en eet, want dit is Mijn Belichaming of Lichaam. Dan spreekt Hij dus a.h.w. de gedachte uit dat God Zijn schepselen voedt door Zijn Wil en Wezen. Hetzelfde wanneer Hij zegt: Neemt en drinkt deze beker die is de beker Mijns Bloeds. Ook hier dus weer een teruggrijpen op een bestaand ritueel, maar nu in context met de verdere ontwikkelingen van een bijzonder groot symbolisch belang, want Jezus offert inderdaad zijn Lichaam en Bloed. Hij volbrengt dus vanuit Zich datgene, dat God doet in de Schepping, wanneer Hij de mensen voedt door de lagere delen van Zijn Schepping te bestemmen voor hun nut. Dat is de curiositeit die daarin zit.

x Juist omdat u over het Avondmaal spreekt...de rooms katholieke kerk en nog enkele andere kerken stellen het Avondmaal als centraal voor de hele mis of ritueel. Zal dit in de nieuwe tijd zo blijven of veranderen?

- Ik geloof dat de rituele vorm van het Avondmaal, zoals die nu bestaat, nu reeds wijzigingen ondergaat. Wat Jezus bedoelde was n.l. niet alleen maar dat ritueel herdenken, waardoor Zijn Wezen levend wordt in degenen die deel hebben aan het maal, maar Hij bedoelde inderdaad de gemeenschap, de verbondenheid; zo zie ik dus steeds meer het Avondmaal van de, ik zou haast zeggen, van de rituele vorm overgaan in een meer reële maaltijd, waarbij ongetwijfeld brood en vruchtensap of wijn het hoofdgerecht zullen blijven, maar waarbij toch ook sprake is van een ander dan een zuiver geestelijke verzadiging.

Het is typisch, u weet het misschien zelf wel, dat als je samen aan een maaltijd zit en die maaltijd stemt je tevreden, dat je je

eigenlijk veel meer met die ander verbonden voelt, dan zonder dit. Het gezamenlijk eten is een vorm - ik zou haast zeggen - van intimiteit; een-je-voeden zonder daarbij aan het voedsel alléén te denken hier in de gemeenschap. Dat is ook een vorm van wederkerige erkenning, het is een instellen op die andere. En wat een gemeenschap nodig heeft. Het is dus niet alleen het sacrale waarop nu de nadruk ligt, maar wel degelijk in de eerste plaats de gemeenschap. Ik zou me een dergelijke maaltijd kunnen voorstellen als een concrete herbeleving van het laatste Avondmaal als maaltijd in een gemeenschap, waarbij Jezus dan nog veel concreter in het midden der mensen is dan door riten, waarbij die beleving een zeer persoonlijk en niet een gemeenschappelijke is.

Wij weten dus dat die Avondmaalsplechtigheid bij de eerste christenen ook een mááltijd was en niet dus de symbolische aanduiding van tegenwoordig, hetzij met ouwel en wijn, of brood en een slokje wijn. Het was een werkelijke maaltijd en die maaltijd werd besloten gehouden, alleen met de ingewijden, omdat men daar Jezus als het ware aanwezig voelde. Men liet dit voorafgaan door leringen die ten dele voor de niet-gelovigen toegankelijk waren, maar ten dele ook besloten; dus eigenlijk een beschouwing van de geloofswaarde en van de waarde van God, omdat in die maaltijd Jezus aanwezig zou zijn en men geloofde - in die oude tijd dus - dat degenen die tijdens die maaltijd spraken (en er werd gesproken, zelfs geprofeteerd) als het ware Jezus' leer en werk verklankten.

Deze gebruiken zijn zo ongeveer 300 na Chr. weg gevallen, alleen bepaalde secten en groepen in Noord-Afrika, die hebben dat nog veel langer gehouden.

x Gelooft u dat iets dergelijks in de nieuwe tijd weer op zal leven?

- Ja. Mag ik een vergelijk maken? Het is misschien heel gek; u weet dat de maçonnerie, dat is wel heel iets anders, maar die hebben na een plechtigheid het zgn. servetje, d.w.z. dat ze dus een gemeenschappelijke maaltijd kennen. Die wordt dan meestal een soort ontspanning, maar die wordt in het spel - zoals ook een misoffer b.v. een soort spel is, een Avondmaalrite een soort spel is - een uitbeelding van iets. Wanneer in die uitbeelding dus komt het éénzijn, het eten van hetzelfde voedsel verwant zijn, dan kan vaak iets worden uitgedrukt dat in het gewone symbool, het gewone spel, eigenlijk achterwege blijft. Nu kunnen we dat binnen die maçonnerie voorstellen; die heeft een apart doel. Maar christendom heeft tot doel de naastenliefde, de verbondenheid uit te drukken.

Ik meen dat de openlijke maaltijden waarschijnlijk in het begin na de religieuze plechtigheid, maar langzaam en zeker als deel van die plechtigheid in de toekomst zullen opleven, en dat ze niet alleen de huidige christenen maar een heel groot deel van de mensheid zullen gaan beroeren.

Overigens één typisch ding. Wist u dat bij bepaalde negerstammen op het ogenblik - het zijn vaak katholieken - het gebruik is om onmiddellijk na die mis, gezamenlijk te eten waarbij iedereen dus deelt met de ander. Ik zou zeggen daar is het begin van die christelijke geest weer te herkennen.

x Als ik het goed begrepen heb, alhoewel ik nu niet zo erg veel kennis heb van de geschiedenis van het christendom, dan was dus voor de massa de mis, maar voor de meer ingewijden, priesters en monniken etc. was het gebed het centrale punt van hun godsdienstbeleving en van hun godsdienstig werk. Is dat juist?

Niet helemaal. Er is dus een tijd geweest inderdaad waarbij de mysteriën (dat is de tijd van het christendom tussen 1000 - 1450 nChr.; dan is de mis het mysteriespel voor de gelovigen) wel het belangrijkste zijn. Het gebed is voor de gelovigen het middel om iets van God af te smeken. Het is de mogelijkheid om te bedelen, al dan niet door de bemiddeling van de... ja, ik zou haast zeggen de geestelijke makelaars in de kerken, want er werden in die tijd nogal eens rare dingen gedaan. Maar goed; vóór die tijd echter zien wij een herleven van het jodendom in het christendom. Men had daar de voorhof die voor iedereen te begaan was; men had daarboven dus een hof, die was alleen voor de gelovigen, de mannen eigenlijk, en dan was daarachter de offerplaats of offerhof, waar dus de priesters en de levieten waren. Daar achter lag het heilige en het heilige der heiligen, maar dat was werkelijk alleen voor de élite.

In het christendom zien we dus een deel van de mis, een lerarend deel zou ik haast zeggen, waarbij de zin van het christendom wel duidelijk wordt gemaakt, waarbij men zendingsboodschappen, predikaties a.h.w. uitspreekt. Dat was dus voor iedereen, maar daarna kwam dan de beleving van Jezus en dat was alleen voor de gedoopten. Gedoopt zijn was toen wat anders dan nu, dat moest je toen werkelijk waardig zijn. Tegenwoordig krijg je het cadeau en ze hopen dan maar dat je je waardig zult tonen. Die gedoopten bleven samen en wanneer dat deel van die mis was afgelopen (dat de eenheid a.h.w. met Jezus uitbeelde en dat was vaak met een werkelijke maaltijd daarbij, waar de priester brood brak en wijn zegende) dan ging men over tot een derde deel dat weer formeler was en daarna - en dat is weer typisch - horen wij dat de ouderlingen, want van priesters sprak men toen nog niet, de ouderlingen, de patriarchen ook, dat die zich terugtrokken en gemeenschappelijk samen kwamen om het mysterie nogmaals te vieren. D.w.z. zij kwamen bijéén en dan werd er gebeden om leiding. Er werd wederom iets gemeenschappelijk gegeten en de zendboodschappen, die niet voor iedereen bestemd waren werden doorgenomen. Dat was een soort derde mysterie zeg maar.

x Ja maar nu komt eigenlijk pas de vraag. In welke richting denkt u dat nu het zwaartepunt in dergelijke mysteriën zal komen te liggen?

- Ik zou zeggen, het zelfde zwaartepunt waar het in het begin lag. Degeen die de geest in zich draagt en die geest waardiglijk uit, is priester. Niet door een wijding en uitverkiezing, maar door het feit dat God in hem werkt en dóór hem Zichzelve uit. Dat is het begin geweest. Een priester was er dus en hij werd bevestigd, later door handoplegging. Dat was een herkenning: De kracht God's delen wij samen, ik ben de oudere, jij bent de jongere. Maar het was dus niet zó, dat je eerst gewijd moest zijn voor je priester was, dat was niet waar. Dat is pas gekomen na de heerschappij van de monniken in Byzantium. Daar is dat pas veranderd.

En ik geloof dat we in de toekomst weer gaan in de richting van "wie kan God's kracht uiten". "Deze heeft waarlijk God's kracht in zich, dus is hij priester, dus heeft hij het recht ons voor te gaan, want wij kunnen die kracht niet uiten zoals hij die uit, wij beseffen die kracht niet zoals hij of zij (dat is ook mogelijk) ze beseft" Kijk, dat is dus de toekomst. Een priester zal eerst de kracht vinden. En de kracht hebbende zal hij om ze goed te gebruiken, de scholing aanvaarden, maar terwijl hij die scholing ontvangt is hij al priester. Kunt u de lijn nu voelen? - Wat hebben we nog meer?

x Dat is dan wat u zeggen wil, een maçon zonder schootsvel?

- Wat zegt u?

... uiterlijk... en hoe...
... waar...
... moet...
... link u) maar

x Dat is toch hetzelfde als de macon zonder schootsvel?

- Natuurlijk.

x Juist.

- Maar ik zou ook zeggen, waarom het schootsvel, of waarom kazuifel of ergens anders een telaar? Die dingen zijn uiterlijkheden. En het beroerde van die uiterlijkheden is dat de gene, die de uiterlijke waardigheid draagt maar al te vaak vergeet, dat hij ze eerst in z i c h moet dragen. Het is gelukkig dat ze niet allemaal zo zijn. (x Dank u) maar keer terug tot de eenvoud. Keer terug van het te overmatig vertoon tot de innerlijke kracht. Bekleed met de innerlijke kracht van God ben je altijd meer waard dan iemand die de mooiste gewaden aan heeft en die d a t juist niet heeft. De mens kijkt in deze tijd veel te veel naar het uiterlijke en daarom zullen die dingen nog nodig blijven, maar men zal steeds meer beseffen dat zij niet de geaardheid bepalen, dat ze alleen maar een versiering zijn van het innerlijke. Dan komt er ook een ogenblik dat je zegt, waarom al die arabesken?, waarom al die sier? Het is niet nodig. En wanneer dat gaat gebeuren, dan komt er een ogenblik dat de pastoor zijn boordje niet meer om draait, dat de dominé geen zwarte jas en een streepjesbroek meer aantrekt en dat de gelovige niet kijkt naar de buitenkant om te zien of die mens iets waard is. Maar dat hij de gloed van binnenuit gaat ontdekken, die eigenlijk het belangrijkste is. Daar gaat het absoluut naar toe.

x Verheugend.

- Ja, maar je moet nog wel even geduld hebben hoor. Dat komt niet één, twee, drie voor elkaar, dat duurt drie tot 4 generaties, 120 jr. maar het is aan de gang. Nu ja en wat is bovendien 120 jaar. Een vliegenpoepje op de eeuwigheid. Ja, nu moet je niet denken dat het zo belangrijk is. Nu zit je over die trein te haasten, maar het gaat toch uiteindelijk om het werkelijke leven. Je bent nooit méer dan maar een mens, zelfs een tijd-gebonden mens, maar je moet toch wel rekening er mee houden natuurlijk. Al is het alleen maar om geen ruzie te krijgen met iemand die dat nog niet helemaal beseft misschien.

Zijn er nog meer vragen? Anders zou ik nog graag de zaak even kort af doen.

Nu moet u eens luisteren. Altijd wanneer wij, priester of niet priester zijnde - want dat is niet zo belangrijk als je denkt - in onszelf alles vergeten en God beleven, vinden wij een werkelijkheid die ver te buiten gaat aan al hetgeen stoffelijk denkbaar is. Om die vorm te vinden hebben we een voorstelling nodig. Of dat nu de voorstelling is van Jezus aan het kruis of aan het Avondmaal, of dat het de gedachten zijn aan Mohammed zegevierend voor zijn troepen of opgenomen in de hemelen, of dat een kwestie is van de Boedha onder 'n Boaboom, dat maakt geen verschil uit. De voorstelling is alleen maar het middel om God te voelen. De k e r n van een werkelijke godsdienst is het in jezélf voélen dat God er is, wéten dat God met je is. Dan zul je uit die God juist handelen. Vergeet jezelf in God, dát is de kern.

Niets is belangrijk omdat God eeuwig is, omdat wij wezens zijn met een eeuwigheid in ons. En al datgene dat we rond ons zien, nou ja, dat is tijdelijk.

Een dwaas die - als een regendruppel valt - zegt: Het is een overstroming!, wordt door u uitgelachen. Maar wanneer één moment van de tijd ~~uw~~ bezit, bedreigd schijnt te worden of u ^{er} uwen worden aangestast, dan roept u: De wereld gaat ten onder!, maar God is eeuwig.

De kracht God's maakt die regen, die een ondergang schijnt, datgene dat de aarde vrucht doet dragen. Die God in u maakt dat schijnbare verlies van bezit tot een vergroting van je innerlijke rijkdom. Die God die maakt de leegheid van je menselijke gedachte tot een pulse-rend geheel, waaruit een oneindige harmonie kan uitstralen en uitgaan in de wereld.

Godsdienst, dat is niet God dienen zoals je een mens dient. Godsdienst, dat is God in jezelf aanvaarden als de beslissende factor. Je dient God niet, maar je volgt God in Zijn Wil en Wezen. Een waar christendom, het nieuwe ware christendom, d.i. die God volgen in een Liefde voor die God, die je overdraagt aan al datgene waarin die God aanwezig is en leeft, tot je de wereld kunt zien als deel van het kloppend geheel van de scheppende gedachte, als uiting van de Eeuwige waaruit het Licht tot je komt. En waarin je het Licht, dat in je leeft, uitstraalt tot alle dingen helder en licht zijn.

Het ware Christendom is de erkenning van God, de zegening van het leven. Het nieuwe ware Christendom is: zelf voor je God treden in eerbied, in nederigheid maar zonder slaafsheid, en zeggen: God hier ben ik zoals Gij mij gemaakt hebt en het is Uw Kracht die mij beweegt; laat mij Uw Kracht uiten ommetwillen van Jezus die geleden heeft en is gestorven. Ommetwillen van de Groten, die Gij op de wereld hebt gezonden. Ommetwille van de werelden tezamen, die Uw tijd vormen. Laat mij zijn Uw Licht, laat mij uiten Uw onmetelijke Liefde; doe in mij werken Uw onmetelijke Kracht, opdat ik niet tekort schiete tegenover de eisen die Uw Zijn mij stelt.

Dat is het Christendom van de toekomst, dat is het leven van deze tijd, dat is de Kracht der eeuwen waarin Geest, langer bewust dan stof, de éénheid kan vinden met stoffelijke wereld en met de vormloosheid van het Grootste Geheim, dat we dan maar God hebben genoemd en dat we eigenlijk niet eens omschrijven kunnen.

Kijk dat is het nieuwe Christendom dat groeit. Dat is meer nabij dan u denkt, want u leeft het op het ogenblik dat ik het zeggen kan in uzelf. Daarom zeg ik u: De uiterlijke dingen laten wachten, maar in u is het Licht en in u begint de vernieuwing, die misschien pas over honderden jaren uiterlijk kenbaar is, misschien pas over een duizendtal jaren zijn voltooiing vindt zoals wij die nu kunnen overzien.

Vrienden, ik dank u voor uw aandacht en ik hoop, dat wij die éénheid met God niet alleen onder de ban van een paar woorden kunnen vinden, maar door een groeiend besef voor de werkelijkheid waarin en waaruit we leven. Tot ziens.

.....ooooo000000000ooooo.....

1944

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..